

УДК 341.3

DOI <https://doi.org/10.32782/app.v75.2025.22>

О. В. Краснокутський

orcid.org/0009-0001-9484-0742

кандидат юридичних наук,
начальник науково-дослідного відділу воєнно-економічних проблем
науково-дослідного управління проблем ресурсного забезпечення
у воєнній сфері, сфері оборони та військового будівництва
Центру воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України

В. О. Могилевська

orcid.org/0000-0002-3939-0717

провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу
воєнно-економічних проблем науково-дослідного управління
проблем ресурсного забезпечення у воєнній сфері, сфері оборони
та військового будівництва
Центру воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України

АНАЛІЗ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ, ЗВІЛЬНЕНИХ З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

З набуттям Україною незалежності розвиток законодавства у сфері пенсійного забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України відбувався з метою максимально-доступного державі соціального забезпечення осіб, звільнених з військової служби, відповідно до поточних задач поставлених реаліями сьогодення. Відсутність системного підходу зумовила появу правових прогалин та неузгодженості у цьому сегменті суспільних відносин, що призводить до соціального напруження у суспільстві.

Серед основних нормативно-правових актів пенсійного забезпечення військовослужбовців Сполучених штатах Америки (Далі – США) є:

- «Звід законів США», розділ 10, «Збройні сили» (US Code, 10);
- «Закон про модернізацію системи пенсійного забезпечення військовослужбовців» (Uniformed Services Retirement Modernization Act of 1974);
- «Закон про виплати звільненим з дійсної військової служби» (Uniformed Services Retirement Benefits Act of 1979);
- «Закон про реформу пенсійного забезпечення військовослужбовців» (Military Retirement Reform Act of 1986).

Також важливо зазначити, що кожен рік готуються проекти поправок до пенсійного законодавства США щодо підвищення розмірів військової пенсії у зв'язку із зростанням рівня життя в країні, інфляцією та змінами грошового забезпечення військовослужбовців США. У разі їх позитивного розгляду, їх затверджує національний конгрес та вони набувають законної сили у формі відповідних статей видатків бюджету США (National Defense Authorization Act).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціально-економічна проблематика пенсійного забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей досліджували О. Корнілов, І. Сирота, І. Прокопчук, О. Логінов, Л. Цюкало, Н. Зеленко, Б. Костючик. Так, Прокопчук зазначав, що стоїть нагальна потреба в необхідності реального пенсійного забезпечення військовослужбовців, що вимагає вдосконалення й прийняття законодавчих та інших нормативно-правових актів, які відповідатимуть реальному стану суспільних відносин та економічним можливостям держави, створюватимуть реальні й дієві правові механізми реалізації пенсійного забезпечення військовослужбовців (Прокопчук, 2013, с. 132–141). Слід забезпечити особливі умови нарахування пенсійного забезпечення військовослужбовців, які впродовж тривалих

років виконували б обов'язки, пов'язані з захистом Батьківщини та не мали іншого джерела доходів, окрім грошового забезпечення наголошував, Л. Цюкало (Цюкало, 2018, с. 129–132). Метою дослідження є аналіз рівня пенсійного забезпечення військовослужбовців США на державному рівні виходячи з пенсійних виплат задля подання практичних рекомендацій щодо підвищення рівня пенсійного забезпечення України.

Система законодавства у сфері оборони України у її структурному значенні загалом відповідає побудові системи законодавства у сфері оборони країн-членів НАТО, держав ЄС. Певні відмінності, насамперед змістовного характеру, мають національні особливості, що не може бути перешкодою на шляху до євроатлантичної інтеграції. Проте, існуючі принципи і підходи підлягають узгодженню не лише у технічному, операційному (процедурному), адміністративному аспектах, але й у сутнісному, вимагають упровадження у правотворчість та правозастосування професіоналізму та загальноприйнятих демократичних принципів: верховенство права; деполітизація; децентралізація; підзвітність і прозорість; демократичний контроль; оптимізація структури; зміна підходу до фінансування сектору безпеки і оборони, ресурсного і кадрового забезпечення.

Управління фінансовими коштами та виплата військових пенсій покладені на пенсійний фонд міністерства оборони (Далі – МО) США (Далі – МО) (Military Retirement Fund). До нього щорічно перераховуються асигнування з бюджету Пентагону, на статтю видатків «Пенсійне забезпечення військовослужбовців».

Також, надлишкові кошти пенсійного фонду міністерства оборони США інвестуються виключно у цінні папери уряду США. Використання даних інвестицій під керівництвом міністерством фінансів МО США, а прибуток від зазначених інвестицій надходить знову до пенсійного фонду МО США. Контроль за фінансовою діяльністю пенсійного фонду МО США покладено на генеральну інспекцію МО США, контрольно-фінансове управління США, бюджетне управління конгресу і незалежне аудиторське агентство «Екьюті консалтинг» (Acuity Consulting).

Лічильно-фінансове управління МО США здійснює виплати пенсіонерам із коштів фонду за місцем їх проживання. За трьома можливими пенсійними планами, відповідно до часу вступу до лав збройних сил США (Далі – ЗС):

1. План Final Pay (до 8 вересня 1980 року). Розрахунок пенсії за даним планом проводиться таким чином 50% останнього посадового окладу, за кожний додатковий рік вислуги, понад 20 років пенсія збільшується на 2,5% посадового окладу;

2. План High-3 (в період з 9 вересня 1980-го по 1 серпня 1986-го). У даному випадку береться за основу 50% середнього посадового окладу за будь-які три роки безперервної військової служби; за кожний додатковий рік вислуги понад 20 років пенсія збільшується на 2,5% середнього посадового окладу.

3. CSB / REDUX (після 1 серпня 1986 року). Згідно з планом CSB / REDUX береться за основу 40% середнього посадового окладу за будь-які три роки військової служби. За кожний рік понад 20 років пенсія збільшується на 3,5% середнього посадового окладу. Крім цього, даним планом вводиться виплата одноразової допомоги у розмірі 30 тис. доларів після 15 років військової служби в тому випадку, якщо військовослужбовець підписує контракт ще на п'ять років.

Але за умовами усіх планів, максимальний розмір пенсії не може бути більше ніж 7% посадового окладу, який застосовується для розрахунку пенсії.

Крім цього, звільнені з військової служби, мають право на отримання пенсії за програмою федерального пенсійного страхування. Відповідно до статті 401 (к) податкового кодексу США (Internal Revenue Code of 1986) та «Планом накопичувальних заощаджень» (Thrift Savings Plan), розмір пенсії розраховується на основі щомісячний відрахувань з грошового утримання військовослужбовців соціального податку, який має діапазон від 15 до 25%. По даній федеральній програмі, виплати військовим пенсіонерам США здійснюються міністерством у справах ветеранів США та агентством соціального страхування.

Додатково, діючи військовослужбовці збройних сил США мають право на відкриття особистого пенсійного рахунку (Individual Retirement Account) в пайових інвестиційних фондах, брокерських фірмах, банках, страхових компаніях, що працюють на американському ринку

цінних паперів. При цьому перераховані грошові кошти не підлягають оподаткуванню. Однак їх неможливо використати до досягнення 60 років, та підлягають обов'язковому закриттю після досягнення віку 80 років.

Проходження служби в армії США передбачає високе фізичне та розумове навантаження і підвищений ризик, тому в пенсійній системі виділенні ті військовослужбовці, які під час проходження служби втратили працездатність. Право на пенсію за станом здоров'я надається військовослужбовцям армії США з вислугою 8 і більше років, які позбавленні можливості виконувати свої службові обов'язки повністю або частково на підставі фізичної або психічної хвороби. Додатковою умовою є те, що втрата працездатності не має бути пов'язана з навмисними дисциплінарними порушеннями, навмисною недбалістю або самовільним залишенням військової частини.

Військовослужбовцям армії США, які мають вислугу до 8 років виплачується пенсія за станом здоров'я, якщо отримання непрацездатності прямо пов'язана з виконанням службових обов'язків. Розмір даної пенсії на пряму залежить від ступеня втрати працездатності, що затверджується визначеною комісією та із зазначенням у відсотках. Календарний стаж проходження військової служби 20 і більше років надає право на отримання пенсії за станом здоров'я при будь-якому ступені непрацездатності.

Шляхом множення основного окладу військовослужбовця на відсоток втрати ним працездатності, або з розрахунку 2,5% основного окладу за кожен рік служби (право вибору розрахунку надаються військовослужбовцю, що звільняється) визначається розмір пенсії військовослужбовцям, які отримали інвалідність під час проходження військової служби.

У разі отримання тимчасової непрацездатності, військовослужбовець потрапляє до реєстру тимчасово непрацездатних військовослужбовців та 2 рази на рік проходить повторний медичний огляд. Через 5 років переглядають питання про повернення до військової служби або про звільнення за станом здоров'я. За період перебування у реєстрі військовослужбовцям зараховується грошова допомога в розмірі не нижче 50% останнього посадового окладу.

Військовослужбовці звільненні за станом здоров'я, додатково можуть отримати грошову допомогу від міністерства у справах ветеранів. Ті, хто не отримує таку дану грошову допомогу, має право не платити податки на еквівалентну їм суму.

Військовослужбовці, які не набули права на пенсію, при звільненні за станом здоров'я отримують вихідну допомогу, яка розраховується шляхом множення двомісячного посадового окладу на кількість прослужених років, але не більше 12 років.

Також, потребує обговорення питання щодо виплат військовослужбовцям після звільнення. Так, допомога по безробіттю можуть виплачуватися непрацевлаштованим особам, які завершили проходження військової служби, а також звільненим за скороченням або станом здоров'я. При умові що вони перебувають на обліку біржі праці. Розмір допомоги і строк виплати, розраховується з останнього посадового окладу та надбавок на день звільнення і конкретно визначаються чинним законодавством штату, за місцем проживання військовослужбовця. У переважній більшості штатів Америки допомога по безробіттю виплачується протягом 7,5 місяців і не може перевищувати до 3500 доларів на місяць.

Відповідно до чинного законодавства громадяни США, які проходили військову службу не менше 180 і більше днів, і звільнені не з дисциплінарних причин, підпадають під категорію «ветеран» і можуть користуватися певними ветеранськими пільгами. Також важливою нормою є те, що мінімальні терміни служби не встановлені для звільнених військовослужбовців по інвалідності.

До 1989 пільговими питаннями для ветеранів збройних сил США займалося управління у справах ветеранів. З 1989 підвищили його статусу до рівня міністерства. І це підвищило значимість, надання в США питанням соціального забезпечення колишніх військовослужбовців. У складі Міністерства є відділення у всіх штатах, окрузі Колумбія і в Пуерто-Ріко.

До числа основних пільг, передбачених американськими законами для ветеранів ЗС США, належать:

- виплати допомоги по інвалідності;
- програми професійної реабілітації, надання допомоги в отриманні освіти, психотерапевтичної допомоги ветеранам війни та допомоги у працевлаштуванні;

- виплати допомоги з безробіття;
- здійснення пільгового медичного обслуговування;
- страхування життя та здоров'я;
- надання позики на будівництво житла;
- організація похоронних церемоній.

Додатково, пенсіонери ЗС США та члени їх сімей мають право безкоштовного перельоту на рейсах міністерства оборони по території США та за межами США у разі наявності вільних місць.

Згідно з законодавства США військові пенсіонери мають пільги з сплати податків. З кожної грошової допомоги та виплати, які нараховуються військовим пенсіонерам від уряду США, не відраховується податок на прибуток. А саме: допомога для отримання освіти, підвищення кваліфікації, гранти, продовольчі виплати та пенсії по інвалідності. Додатково, крім штатів, де непередбачений податок на прибуток, у 14 штатах військові пенсіонери звільненні від податків у повному обсязі та у 26 штатах військові пенсії по інвалідності звільненні від податків взагалі.

Важливо зазначити, що пенсійне забезпечення військовослужбовців є досить складним та залежить від багатьох факторів. Але система пенсійного забезпечення звільнених з військової служби Сполучених Штатів Америки, сприяє вмотивованості особового складу у збройних силах на високому рівні. Тому перейняття даного досвіду є достатньо перспективним для України.

Література

- U. S. Code 10 URL: <https://www.govinfo.gov/app/collection/uscode/2019/title20/chapter1>
- Uniformed Services Retirement Modernization Act of 1974 URL: H.R.12505 – 93rd Congress (1973-1974): A bill to amend titles 10 and 14, United States Code, and certain other laws, to modernize the retirement structure relating to members of the uniformed services. | Congress.gov | Library of Congress
- Uniformed Services Retirement Benefits Act of 1979 URL: Uniformed Services Retirement Benefits Act of 1979
- Military Retirement Reform Act of 1986 URL: H.R.4420 – 99th Congress (1985-1986): Military Retirement Reform Act of 1986 | Congress.gov | Library of Congress
- National Defense Authorization Act URL: PUBL031.PS
- 6Прокіпчук І. Т. Правове регулювання пенсійного забезпечення військовослужбовців. Юридична наука. 2013. № 5. С. 132–141. URL: <https://legal.nam.edu.ua/journal/n-5-2013.pdf> (дата звернення: 26.01.2023);
- Цюкало Л. В. Пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби. Економіка та держава. 2018. № 1. С. 129–132. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=8&w=%D0%9B.%D0%92.%D0%A6%D1%8E%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%BE> (дата звернення: 26.01.2023).
- Military Retirement Fund URL: Retirement
- Acuity Consulting URL: Acuity Consultants | Recruitment Agency
- Final Pay URL: Last Paycheck | U.S. Department of Labor
- High-3 URL: Last Paycheck | U.S. Department of Labor
- CSB / REDUX URL: Retirement
- Internal Revenue Code of 1986 URL: Internal Revenue Code of 1986
- Thrift Savings Plan URL: Thrift Savings Plan;
- Individual Retirement Account URL: Individual retirement arrangements (IRAs) | Internal Revenue Service.

References

- U. S. Code 10 URL: <https://www.govinfo.gov/app/collection/uscode/2019/title20/chapter1>
- Uniformed Services Retirement Modernization Act of 1974 URL: H.R.12505 – 93rd Congress (1973-1974): A bill to amend titles 10 and 14, United States Code, and certain other laws, to modernize the retirement structure relating to members of the uniformed services. | Congress.gov | Library of Congress
- Uniformed Services Retirement Benefits Act of 1979 URL: Uniformed Services Retirement Benefits Act of 1979
- Military Retirement Reform Act of 1986 URL: H.R.4420 – 99th Congress (1985-1986): Military Retirement Reform Act of 1986 | Congress.gov | Library of Congress
- National Defense Authorization Act URL: PUBL031.PS
- Prokopchuk I. T. (2013) Legal regulation of pension provision of military personnel. Legal science. [Public administration: a textbook]. №5. Pp. 132–141. [in Ukrainian]. URL: <https://legal.nam.edu.ua/journal/n-5-2013.pdf> (accessed 26.01.2023)

Tsiukalo L. V. (2018) Pension provision of persons dismissed from military service. *Economy and State*. [Public administration: a textbook]. № 1. Pp. 129–132 [in Ukrainian]. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=8&w=%D0%9B.%D0%92.%D0%A6%D1%8E%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%BE> (accessed 26.01.2023)

Military Retirement Fund URL: Retirement

Acuity Consulting URL: Acuity Consultants | Recruitment Agency

Final Pay URL: Last Paycheck | U.S. Department of Labor

High-3 URL: Last Paycheck | U.S. Department of Labor

CSB / REDUX URL: Retirement

Internal Revenue Code of 1986 URL: Internal Revenue Code of 1986

Thrift Savings Plan URL: Thrift Savings Plan

Individual Retirement Account URL: Individual retirement arrangements (IRAs) | Internal Revenue Service.

Анотація

Краснокутський О. В., Могилевська В. О. Аналіз пенсійного забезпечення звільнених з військової служби Сполучених Штатів Америки. – Стаття.

Статтю присвячено аналізу сучасного стану пенсійного забезпечення звільнених з військової служби Сполучених Штатів Америки, окремим питанням його стану, виявленню негативних чинників та пошуку адекватного рішення задач щодо вдосконалення вітчизняної системи пенсійного забезпечення звільнених з військової служби.

Широкомасштабна війна РФ проти України істотно змінила сучасну картину світу та зумовлює тектонічні зсуви у сучасному сприйнятті безпеки. Відповідно, кардинально змінились механізми реагування на кризи різноманітного походження та процеси їхнього регулювання. У даному випадку ми зосередимось на вивченні основних критеріїв, що визначають рівень обороноздатності держави.

Війна, розв'язана РФ проти України 24 лютого 2022 року вже давно не вкладається в поняття локального конфлікту. Це стосується як просторових показників, так і кількості залучених збройних сил, переліку засобів ураження та іншого високоточного озброєння та військової техніки. З огляду на це можна констатувати наявність взаємопов'язаних процесів: з одного боку результати війни впливають на провідних гравців світової політичної, дипломатичної та економічної арени, які вимальовують обрис оновленого світового порядку. З іншого боку – бачення цими гравцями перспектив розвитку світового порядку визначатиме обсяги і темпи допомоги Україні, потужність тиску на РФ та впливатимуть на результати війни.

Соціальний пакет для військовослужбовців здавна передбачає особливі умови пенсійного забезпечення. Однією з основних є та що військовослужбовці Збройних Сил України та представники інших силових структур мають право на достроковий вихід на пенсію у разі наявності потрібної вислуги років. Умови її нарахування та обчислення суттєво відрізняються від цивільних. Досвід пенсійного забезпечення США важливий для України.

Пенсійне забезпечення звільнених з військової служби США являє собою значну частину державної системи соціального захисту військовослужбовців та основний елемент їх вмотивованості. Система пенсійного забезпечення військовослужбовців США є комплексом, який забезпечує виплату військової пенсії на належному соціальному рівні, пенсію за програмою федерального соціального страхування і особисті відрахування військовослужбовців на персоналізовані пенсійні рахунки. Завдяки даній системі пенсійного забезпечення військовослужбовці є достатньо соціально забезпеченою професією країни.

Ключові слова: пенсійне забезпечення; США; військова служба; соціальний захист; військовослужбовець.

Summary

Krasnokutskiy O .V., Mogylevska V. O. Analysis of pension provision of discharged from military service of the United States of America. – Article.

The article is devoted to the analysis of the current state of pension provision of discharged from military service in the United States of America, certain issues of its condition, identification of negative factors and search for an adequate solution to the problems of improving the domestic system of pension provision of discharged from military service.

The war unleashed by the Russian Federation against Ukraine on February 24, 2022, has long ceased to be a local conflict. This applies to both spatial indicators and the number of armed forces involved, the list of means of destruction and other high-precision weapons and military equipment. In view of this, it can be stated that there are interrelated processes: on the one hand, the results of the war affect the leading players in the world political, diplomatic and economic arena, who draw the outline of a renewed world order.

The social package for military personnel has long provided for special conditions for pension provision. One of the main ones is that servicemen of the Armed Forces of Ukraine and representatives of other law enforcement agencies have the right to early retirement if they have the required number of years of service. The conditions for its accrual and calculation are significantly different from those for civilians. The experience of US pension provision is important for Ukraine.

Pension provision for discharged from US military service is a significant part of the state system of social protection of military personnel and the main element of their motivation. The US military pension system is a complex that provides the payment of military pensions at the appropriate social level, a pension under the federal social insurance program and personal contributions of military personnel to personalized pension accounts. Thanks to this pension system, military personnel are a fairly socially secure profession in the country.

Key words: pension provision; USA; military service; social protection; Serviceman.